

Modest Cuixart *in memoriam*

Maria Lluïsa Borràs

Acadèmica corresponent per Palafrugell

Quan fa dos anys i escaig vaig decidir anar a viure a Palafrugell, vaig descobrir que entre la vila i el pintor es produïa una autèntica història d'amor. Va resultar que era veïna d'ell. Vaig retrobar un Modest Cuixart, era un Modest Cuixart diferent, com sempre bon conversador, però ara extremament amable i comprensiu. Vaig descobrir que Cuixart s'estimava molt Palafrugell i que a Palafrugell era un home molt i molt estimat. Dissabte 4 de març del 2006 l'Ajuntament li va retre un homenatge pels 80 anys, al Teatre Municipal on s'hi fa tot, des de exposicions a concerts de jazz, presentacions de llibres, els pastorets, el pessebre i demés. S'hi van reunir pràcticament totes les institucions i organismes de la vila: clubs d'esports, tallers d'art i oficis, sardanistes, associacions musicals i recreatives. El teatre era ple de gent que el coneixia i se l'estimava: joves de pocs anys, gent gran... Resultava que havia fet cartells per tothom, que havia donat xerrades arreu, que havia ajudat molta gent, que mai no havia tingut un no per ningú... I jo pensava en les ingratituds històriques de Barcelona i secretament m'alegrava d'haver pres la decisió certament difícil de canviar la meva ciutat per la vila de Palafrugell.

De nits se'l veia a per tot, a la Plaça Nova, al Fraternal, a can Joan del'Arc, a ca l'Oliver... Ningú no era més popular.

Ens trobàvem de vespre a la cafeteria-llibreria La Mediterrània, al voltant d'una de les taules rodones que era on ell rebia les visites. Deia que mai s'aixecava abans de mitja tarda, que s'endreçava i anava de dret a La Mediterrània on sempre presidia una de les taules davant d'un vas petit de vi i tres o quatre talls de formatge.

La seva conversa, com he dit, era animada i estimulante. Escoltava amb atenció els projectes dels altres i sempre encertava a donar consell. Darrerament deia que treballava poc. De fet la darrera cosa que havia fet era una *suite* de dibuixos per als poemes de l'estimada Pilar Giró que s'està a Sant Feliu.

L'Ajuntament de Torroella de Montgrí em va demanar que li fes un exposició per a commemorar els seus vuitanta anys. No he vist mai un artista que es desentengués fins a tal punt de la seva obra: va trobar bé que només hagués triat tres aspectes de la seva pintura: Dau al Set, la matèria i les Nines. Malgrat que jo sabia perfectament que aquesta darrera etapa era considerada per molts crítics –i potser per ell mateix– com una obra menor, vaig tenir en compte les preferències del públic empordanès a qui anava dirigida de fet l'exposició: qui més qui menys tenia alguna de les nines al menjador o a la sala.

Vaig retrobar en ell aquell jove que jo havia conegut a les Laietanes un migdia de tardor quan en sortir de la Universitat amb el trio que formaven tothora la Pilar Rahola de Roses, en Miquel Porter i jo, vàrem anar a veure el Saló d'Octubre.

Modest Cuixart, era sense dubte el més divertit de tots els membres del Dau al Set, portava la veu cantant i a mi em va semblar que es tractava d'un consumat seductor. Es va mostrar més aviat condescendent i una mica burleta davant dels tres tímids estudiants. En realitat es tractava de quatre joves, quatre aspirants a pintor i un poeta que ningú no coneixia i als que ningú feia el mínim cas. Es van trobar tots al voltant de Els Blaus de Sarrià, en realitat un club esportiu, però sobre el que és fàcil d'imaginar que hi planava l'ombra allargada del poeta i pastisser veí del barri Josep Vicenç Foix.

Després vaig anar trobant-lo de tant en tant a les inauguracions de la galeria René Metras que era un gran amic seu. Però aviat el vaig perdre de vista i René Metras em va dir que s'havia establert a Lió.

Modest Cuixart va mantenir sempre una independència ferotge, va practicar un antidogmatisme abrandat i va demostrar sempre un gust per l'ofici, per la feina ben feta repetint de bon grat que Picasso li havia dit: *“Pinta lo que te pase por los “santos cataplines” pero sempre con oficio”*.

El fil conductor des de les primeres coses, els primers dibuixos fins a l'obra recent, és, crec, el surrealisme. No del surrealisme ortodox, històric, sinó aquell que li permetia situar les coses, més enllà del món de cada dia mercès al do natural que tenia de viure en un món fet a mida i perfectament imaginari.

Va ser un pioner de l'art abstracte, un dels primers pintors informalistes de la Península, encara que l'època del informalisme era ja la segona fase. La primera, la més brillant va ser l'època de Dau al Set (1947-1957), els anys d'una pintura màgica, misteriosa, i en definitiva surreal, que va néixer com un miracle en el dies grisos i tèrbols de la postguerra. Vas ser Modest Cuixart com recordava sempre Joan Brossa qui va trobar el nom màgic de Dau al Set.

En encetar l'informalisme, encetava una experimentació que ja no deixaria mai més: va experimentar amb la textura, amb el grafisme i va fixar a la tela tota mena de materials poc nobles. Es va avançar per nous camins i de les coses de rebuig, en va fer matèria estètica (1955-1965) com si fes seu el vers de Salvat Papasseit: ”res no és mesquí ni cap hora és isarda”.

Després, en un temps on l'art abstracte era l'única modernitat, s'hi va rebel·lar i va presentar a la René Metras, una sèrie de teles que hi portaven nines enganxades. Era l'any 1963. Semblava que s'avançava al pop art que encara no havia arribat a Barcelona però aquelles nines res tenien a veure amb les imatges lluent i provocatives del pop art. Era indiscutible que les nines d'aquella exposició marcaven el retorn a l'objecte, però a l'objecte que els surrealistes havien exaltat: eren nines amb el to esmoreït de la nostàlgia. La crítica se li va tirar al damunt: havia traït l'informalisme que era la única modernitat.

Ningú sabia aleshores que l'abstracció estava a punt de convertir-se en acadèmia ni tampoc que les noves generacions catalanes lluitarien per traure'ls de sobre el pes, la cotilla del informalisme. Cuixart encara no els coneixia, però es deien Mariscal, Miquel Barceló, Robert Llimós o José Luis Pascual... Tots ells avui famosos, tenen en comú haver seguit Modest Cuixart en la revolta contra l'abstracció.

La seva recerca constant el va impulsar a la dècada dels anys 70 a explorar una nova figuració, turmentada i de vegades fins i tot esgarrifosa. Des d'aleshores ençà ha lliurat una particular batalla en favor de la màxima llibertat d'expressió. Coneixedor de tots els secrets de la tècnica, ha sabut posar

la tècnica al servei de la pintura i emprar un procediment tècnic o un altre segons allò que millor li convenia per realitzar allò que es proposava d'expressar. Rebutjava estancar-se en l'estil, com el nou ideari de la postmodernitat marcaria anys després.

Va ser un pintor guardonat. Internacionalment va rebre el Primer premi de Pintura de la Bienal de Sao Paulo (1959). La major distinció de l'Estat: l'Encomienda de Isabel la Catòlica (1984) i la Medalla al Mérito de las Bellas Artes (1999). La més gran distinció de Catalunya: la Creu de Sant Jordi (1983) i la més gran de la Ciutat de Barcelona: Medalla d'Or (1983). Palafrugell, on vivia des del 1971, el va nomenar fill adoptiu l'any 2006. Només n'hi havia un altre, era Josep Pla.

16 de gener del 2008